

Mandarijneend in Nederland

André van Kleunen, Sovon Vogelonderzoek Nederland



De mandarijneend (*Aix galericulata*) is een exoot die zijn oorspronkelijke verspreidingsgebied in Oost-Azië heeft. Vanwege de kleurige verentooi is het de meest populaire soort in watervogelcollecties. Al in de 18e eeuw werden grote aantallen in het wild gevangen en naar Europa geëxporteerd. Ze zijn gemakkelijk in gevangenschap te houden en te fokken. Ze zijn dan ook in grote aantallen aanwezig bij particulieren en in andere siervogelcollecties. De mandarijneenden die momenteel in het wild in Europa voorkomen, stammen af van individuen die zijn ontsnapt of doelbewust zijn geïntroduceerd.

De soort heeft een voor eenden wat atypische voorkeur voor wateren in bosrijke gebieden, zoals landgoederen en parken en voor beken. Het is een apart gezicht om mandarijneenden in het voorjaar dwars door oude bospercelen te zien vliegen of aan te treffen hoog in een boom. Ze broeden namelijk in oude (zwarte) spechtenholen, rottingsgaten in bomen en in nestkasten. Hoewel competitief gedrag is waargenomen, is er geen bewijs van een negatief effect als gevolg van de concurrentie voor nestholtes of voedsel tussen de mandarijneend en andere inheemse soorten. Hybridisatie met inheemse soorten is niet bekend uit het wild. Er zijn uit het buitenland enkele meldingen bekend van hybridisatie met de verwante Carolina-eend.

Voorkomen in broedtijd

De eerste (bekende) broedpoging van mandarijneend in het wild vond plaats in 1964 in de buurt van Den Haag. Geleidelijk vestigde de soort zich in verschillende delen van het land en namen de aantallen toe: in 1983 ging het om 10 paar, in 1989 30, 1994 110 en 1998-2000 om 200-260 paar. De meest recente aantalsschatting dateert van 2013-2015: 300-500 broedpaar. Het plaatsen van nestkasten en bijvoeren in de winter heeft op zijn minst lokaal bijgedragen aan vestiging van de populatie.

Tegenwoordig liggen gebieden waar de soort regelmatig in grotere aantallen wordt gemeld in Zuidwest-Drenthe, de Achterhoek, aan de randen van de Veluwe, de zuidelijke rand van de Utrechtse Heuvelrug en de beekdalen van Noord-Brabant en Noord-Limburg. Op veel van die locaties houden populaties zichzelf in stand, zonder nieuwe ontsnaptingen van collectievogels.

Voorkomen buiten de broedtijd

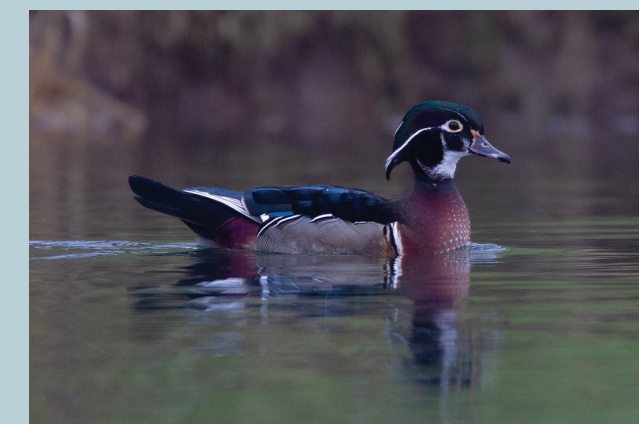
Hoewel mandarijneenden in de oorspronkelijke gebieden trekvogel zijn en er een melding is van een in Nederland gekleurringde mandarijneend uit Noorwegen, blijkt uit ringonderzoek dat de meeste mandarijneenden honkvast zijn en zich jaarrond in de buurt van de broedgebieden ophouden. Bij vorst concentreren vogels zich in ijsvrije delen, waardoor ze beter zichtbaar worden. Dan kan het meest volledige beeld van de aanwezige aantallen worden gekregen. Voor 2013-2015 wordt het winteraantal op 600-1200 vogels geschat.

*Paartje mandarijneenden op zoek naar nestplaats in oud loofbosperceel op Landgoed Broekhuizen, Leersum.
(Foto: André van Kleunen)*

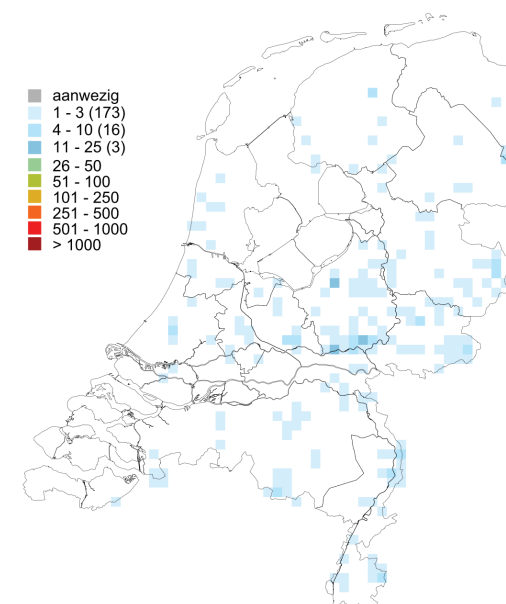


Verwante Carolina-eend komt zeldzaam voor in Nederland

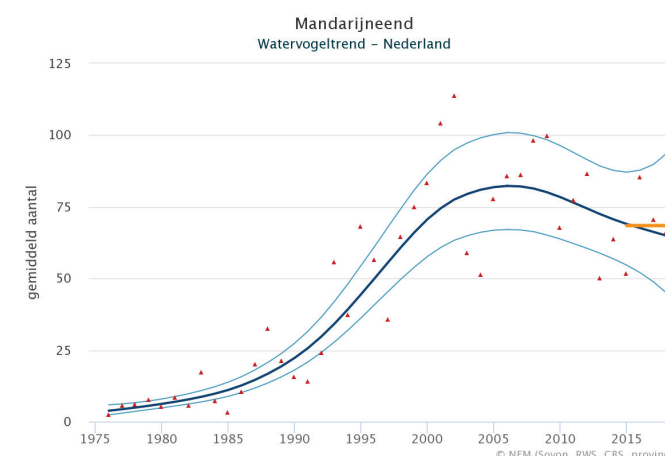
In Nederland komen ook zeer kleine aantallen voor, van de aan de Mandarijneend verwante Carolina-eend (*Aix sponsa*): 1-5 broedpaar in 2013-2015. Dit is een soort die inheems is in Noord-Amerika en hier als exoot wordt beschouwd. Het mannetje Carolina-eend is eenvoudig van de mandarijneend te onderscheiden door onder meer de groen glanzende kruin en bovendelen, rode oogring en oranje-gele flanken. Het vrouwtje echter, lijkt veel op mandarijneend en is door een aantal subtiele kenmerken hiervan te onderscheiden: donkerdere kop, dikkere witte strek om het oog en streepvormige vlekjes op de flanken in plaats van ronde geelbruine vlekken bij mandarijneend.



Mannetje Carolina-eend. (Foto: Harvey van Diek)



Broedverspreiding mandarijneend 2013-2015.
(Bron: Sovon Vogelatlas)



Aantalontwikkeling van mandarijneend op basis van watervogeltellingen. Het oranje streepje geeft het gemiddelde aantal in de laatste vijf seizoenen weer. (Bron: NEM - Sovon, RWS, CBS & provincies)

Sinds de jaren zeventig is sprake van een matige toename, maar die lijkt sinds 2005 te stabiliseren. Het is niet geheel duidelijk waardoor het voorsnog uitblijven van een verdere toename wordt verklaard. Er is immers veel nog niet bezet habitat beschikbaar in Nederland. Factoren die ongunstig uitpakken voor de populatie zijn strenge winters en natte en koude weersomstandigheden in het voorjaar. Ook predatie door boommarter kan lokaal een negatief effect hebben op het broedsucces van mandarijneenden.

Telprojecten en waarnemingen doorgeven

De aantallen mandarijneenden worden gevolgd binnen de maandelijkse watervogeltellingen in het kader van het NEM, gecoördineerd door Sovon. Losse waarnemingen kunnen worden doorgegeven via telmee.nl of waarneming.nl. Waarnemingen die wijzen op broedende mandarijneenden kunnen worden doorgegeven op de Sovon-website: <https://www.sovon.nl/nl/content/losse-meldingen-broedvogels>

Verder lezen

Ringonderzoek mandarijneenden:

<https://raron.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Nieuwsbrieven/KijkOpExoten/Exoten2014002002.pdf>

Risico-analyse mandarijneend Nederland:

<https://www.sovon.nl/nl/node/4390>

